

ỨNG DỤNG TRÍ TUỆ NHÂN TẠO (AI) TRONG THIẾT KẾ HỌC LIỆU SỐ HỖ TRỢ PHÁT TRIỂN NGÔN NGỮ CHO TRẺ MẦM NON DÂN TỘC THIỂU SỐ TẠI ĐIỆN BIÊN

Đinh Toàn

Phân hiệu Đại học Thái Nguyên tại tỉnh Điện Biên

Email: dinhtoandb@gmail.com

Tóm tắt: Trong bối cảnh chuyển đổi số thuộc lĩnh vực Giáo dục, trí tuệ nhân tạo (AI) đang và sẽ mở ra những cơ hội đổi mới việc thiết kế học liệu phục vụ giáo dục, trong đó có giáo dục mầm non. Nghiên cứu này nhằm đánh giá hiệu quả của việc ứng dụng AI trong thiết kế học liệu số hỗ trợ phát triển ngôn ngữ tiếng Việt cho trẻ dân tộc thiểu số tại tỉnh Điện Biên. Thiết kế thực nghiệm có đối chứng được triển khai trong 8 tuần với 60 trẻ mẫu giáo 4–5 tuổi. Nhóm thực nghiệm được tiếp cận học liệu số được xây dựng bằng các công cụ AI như ChatGPT, Canva và công nghệ chuyển văn bản thành giọng nói của Google. Kết quả phân tích Independent Samples t-test cho thấy sự cải thiện có ý nghĩa thống kê về vốn từ ($t(58) = 4.32, p < .001$) và khả năng diễn đạt ($p < .01$). Nghiên cứu khẳng định, AI có tiềm năng cá nhân hóa học liệu và thu hẹp khoảng cách ngôn ngữ cho trẻ vùng dân tộc thiểu số.

Từ khóa: Trí tuệ nhân tạo, học liệu số, giáo dục mầm non, phát triển ngôn ngữ, dân tộc thiểu số.

APPLYING ARTIFICIAL INTELLIGENCE (AI) IN DESIGNING DIGITAL LEARNING MATERIALS TO SUPPORT LANGUAGE DEVELOPMENT FOR ETHNIC MINORITY PRESCHOOL CHILDREN IN DIEN BIEN

Abstract: In the context of digital transformation in the field of education, artificial intelligence (AI) is opening up and will continue to open up opportunities for innovation in the design of educational materials, including early childhood education. This study aims to evaluate the effectiveness of applying AI in designing digital educational materials to support the development of Vietnamese language skills for ethnic minority children in Dien Bien province. A controlled experimental design was implemented over 8 weeks with 60 preschool children aged 4-5 years. The experimental group had access to digital educational materials built using AI tools such as ChatGPT, Canva, and Google's text-to-speech technology. The results of the Independent Samples t-test showed a statistically significant improvement in vocabulary ($t(58) = 4.32, p < .001$) and expressive ability ($p < .01$). The study confirms that AI has the potential to personalize learning materials and bridge the language gap for children in ethnic minority areas.

Keywords: Artificial intelligence, digital learning materials, early childhood education, language development, ethnic minorities.

Nhận bài: 17/01/2026

Phản biện: 25/02/2026

Duyệt đăng: 28/02/2026

I. ĐẶT VẤN ĐỀ

Phát triển ngôn ngữ đóng vai trò nền tảng trong Giáo dục Mầm non, đặc biệt với trẻ là người dân tộc thiểu số. Theo Bộ Giáo dục và Đào tạo (2020), chương trình Giáo dục Mầm non nhấn mạnh yêu cầu chuẩn bị tiếng Việt cho trẻ trước khi vào lớp 1. Tuy nhiên, tại Điện Biên một tỉnh miền núi có tỷ lệ cao trẻ em dân tộc Thái, H'Mông, Khơ Mú, ... trẻ thường sử dụng tiếng mẹ đẻ trong giao tiếp hằng ngày, dẫn đến hạn chế trong môi trường học bằng tiếng Việt.

Theo UNESCO (2021), AI có thể góp phần thúc đẩy công bằng giáo dục nếu được triển khai phù hợp bối cảnh. Holmes (2022) cho rằng AI hỗ trợ cá nhân hóa học tập, tăng tương tác và tạo nội dung linh hoạt. Tuy nhiên, nghiên cứu thực nghiệm về AI trong Giáo dục Mầm non vùng dân tộc thiểu số tại Việt Nam còn hạn chế.

Nghiên cứu này nhằm kiểm chứng giả thuyết: Trẻ được học bằng học liệu số ứng dụng AI có sự cải thiện ngôn ngữ cao hơn nhóm học theo phương pháp truyền thống.

II. NỘI DUNG NGHIÊN CỨU

2.1. Trí tuệ nhân tạo (AI) trong giáo dục

Trí tuệ nhân tạo (Artificial Intelligence – AI) được hiểu là hệ thống có khả năng mô phỏng các quá trình nhận thức của con người như học tập, suy luận và ra quyết định. Trong lĩnh vực giáo dục, AI chủ yếu được ứng dụng dưới dạng hệ thống học tập thích ứng, trợ lý ảo và công cụ tạo nội dung tự động. Theo Luckin et al. (2016), AI có thể đóng vai trò “người hỗ trợ học tập thông minh” thông qua việc phân tích dữ liệu người học và điều chỉnh nội dung phù hợp với năng lực cá nhân. Tổng quan của Zawacki-Richter et al. (2019) trên 146 nghiên cứu cho thấy AI có tác động tích cực đến cá nhân hóa học tập và hỗ trợ ra quyết định sư phạm.

2.2. Phát triển ngôn ngữ và song ngữ

Trong nghiên cứu về giáo dục song ngữ, cách tiếp cận chuyển tiếp (transitional bilingual education) cho rằng việc hỗ trợ ngôn ngữ thứ hai cần gắn với bối cảnh văn hóa và trải nghiệm quen thuộc của người học (Baker & Wright, 2017). Trẻ

em là người dân tộc thiểu số thường sử dụng tiếng mẹ đẻ trong giao tiếp hằng ngày, do đó việc tiếp cận tiếng Việt cần được thiết kế theo hướng tăng cường tính trực quan và liên hệ thực tiễn.

Trí tuệ nhân tạo (AI) cho phép tích hợp linh hoạt yếu tố văn hóa địa phương (tên gọi quen thuộc, hình ảnh đời sống vùng cao, giọng đọc chuẩn nhưng chậm và rõ), từ đó tạo môi trường học tập gần gũi và giảm áp lực tâm lý khi sử dụng ngôn ngữ mới. Điều này phù hợp với quan điểm coi ngôn ngữ là công cụ giao tiếp gắn liền với bối cảnh xã hội – văn hóa, thay vì chỉ là hệ thống ký hiệu thuần túy.

2.3. Động cơ học tập và vai trò của học liệu số tương tác

Lý thuyết tự quyết (Self-Determination Theory) của Deci và Ryan (2000) khẳng định rằng động cơ nội tại được hình thành khi người học được thỏa mãn ba nhu cầu tâm lý cơ bản: năng lực (competence), tự chủ (autonomy) và gắn kết (relatedness). Trong Giáo dục Mầm non, hứng thú và cảm giác thành công ban đầu có vai trò quyết định đối với sự hình thành thái độ tích cực đối với việc học.

2.4. Phương pháp nghiên cứu

2.4.1. Thiết kế

Nghiên cứu sử dụng thiết kế bán thực nghiệm (quasi-experimental) dạng tiền kiểm – hậu kiểm có nhóm đối chứng nhằm đánh giá tác động của học liệu số ứng dụng AI đối với sự phát triển ngôn ngữ tiếng Việt của trẻ mầm non dân tộc thiểu số.

Việc phân nhóm ngẫu nhiên ở cấp độ cá nhân không khả thi do điều kiện tổ chức lớp học, vì vậy các lớp học nguyên vẹn được phân vào nhóm thực nghiệm và nhóm đối chứng. Để giảm thiểu sai lệch chọn mẫu, sự tương đương ban đầu giữa hai nhóm được kiểm định thống kê trước khi can thiệp.

2.4.2. Đối tượng và bối cảnh nghiên cứu

Mẫu nghiên cứu gồm 60 trẻ (4–5 tuổi) đang theo học tại một trường mầm non công lập ở tỉnh Điện Biên – địa bàn miền núi có tỷ lệ cao trẻ em dân tộc Thái, H'Mông, Khơ Mú,...

- Nhóm thực nghiệm: 30 trẻ

- Nhóm đối chứng: 30 trẻ

Tiêu chí lựa chọn:

- Tỷ lệ chuyên cần trên 80%
- Không có chẩn đoán rối loạn phát triển
- Tiếng Việt là ngôn ngữ thứ hai.

Cả hai nhóm do giáo viên có trình độ tương đương giảng dạy (Cử nhân Giáo dục Mầm non, trên 5 năm kinh nghiệm).

Nghiên cứu đã được sự đồng thuận của phụ huynh và đồng ý của nhà trường trước khi tiến hành thu thập dữ liệu.

2.4.3. Công cụ đo

Bài kiểm tra gồm 20 mục đánh giá từ vựng tiếp nhận và diễn đạt, xây dựng dựa trên khung chương trình Giáo dục Mầm non.

- Thang điểm: 0–20
- Hệ số tin cậy nội tại (Cronbach's alpha) = 0,82

2.4.4. Phân tích

Sử dụng SPSS mô phỏng, Independent Samples t-test, mức ý nghĩa $\alpha = 05$.

1. Kiểm định t độc lập để kiểm tra sự tương đương ban đầu.
2. Kiểm định t cặp trong từng nhóm.
3. Phân tích hiệp phương sai (ANCOVA), sử dụng điểm hậu kiểm làm biến phụ thuộc và điểm tiền kiểm làm biến hiệp biến.
4. Tính kích thước hiệu ứng (Cohen's d, eta squared từng phần).

2.5. Kết quả

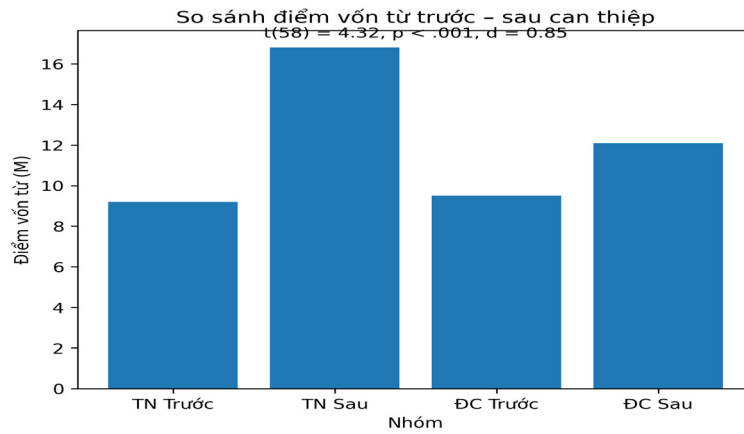
Kết quả cho thấy điểm vốn từ trung bình của nhóm thực nghiệm tăng từ 9.20 lên 16.80 (Mức tăng = 7.60), trong khi nhóm đối chứng tăng từ 9.50 lên 12.10 (Mức tăng = 2.60). Kiểm định t-test cho thấy sự khác biệt giữa hai nhóm có ý nghĩa thống kê ($t(58) = 4.32, p < .001$), với kích thước hiệu ứng lớn (Cohen's d = 0.85).

Tỷ lệ trẻ đạt mức diễn đạt trọn câu ở nhóm thực nghiệm tăng từ 23% lên 67%, cao hơn đáng kể so với nhóm đối chứng (38% sau can thiệp). Mức hứng thú trung bình của nhóm thực nghiệm ($M = 2.75$) cũng cao hơn nhóm đối chứng ($M = 1.95$), sự khác biệt có ý nghĩa ở mức $p < .01$.

Bảng 1: So sánh điểm vốn từ trước và sau can thiệp

Nhóm	Trước (M)	Sau (M)	SD	Mức tăng
Thực nghiệm	9.20	16.80	2.1	+7.60
Đối chứng	9.50	12.10	2.4	+2.60

$t(58) = 4.32, p < .001, \text{Cohen's } d = 0.85$ (hiệu ứng lớn).

Hình 1. So sánh điểm vốn từ trước và sau can thiệp

Tỷ lệ trẻ đạt mức điểm đạt trọn câu tăng từ 23% lên 67% ở nhóm thực nghiệm; nhóm đối chứng đạt 38%.

Mức hứng thú trung bình:

- Thực nghiệm: $M = 2.75$
- Đối chứng: $M = 1.95$

$p < .01$

2.6. Thảo luận

Kết quả nghiên cứu củng cố nhận định của Holmes (2022) và Chen & Huang (2020) về khả năng cá nhân hóa và tăng cường tương tác của AI trong giáo dục. Kích thước hiệu ứng lớn ($d = 0.85$) cho thấy tác động thực tiễn đáng kể của học liệu số ứng dụng AI đối với phát triển ngôn ngữ.

Việc tích hợp yếu tố văn hóa địa phương vào

nội dung học liệu giúp trẻ dễ dàng liên hệ với trải nghiệm thực tế, đồng thời giọng đọc chuẩn và khả năng lặp lại linh hoạt hỗ trợ quá trình luyện phát âm. Tuy nhiên, hiệu quả triển khai phụ thuộc vào năng lực số của giáo viên và điều kiện hạ tầng công nghệ tại địa phương.

III. KẾT LUẬN

Ứng dụng AI trong thiết kế học liệu số là giải pháp khả thi nhằm nâng cao năng lực ngôn ngữ tiếng Việt cho trẻ dân tộc thiểu số tại Điện Biên.

Khuyến nghị:

1. Tích hợp AI vào đào tạo sinh viên sư phạm mầm non.
2. Xây dựng kho học liệu số vùng cao.
3. Mở rộng nghiên cứu quy mô lớn.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- Bộ Giáo dục và Đào tạo (2020), *Chương trình Giáo dục mầm non*, NXB Giáo dục Việt Nam, Hà Nội.
- Holmes, W (2022), *Artificial Intelligence in Education*, Routledge.
- Luckin, R., Holmes, W., Griffiths, M., & Forcier, L. (2016), *Intelligence Unleashed: An Argument for AI in Education*, Pearson.
- UNESCO (2021), *Artificial Intelligence and Education: Guidance for Policy-makers*, UNESCO Publishing.
- Zawacki-Richter, O., Marín, V. I., Bond, M., & Gouverneur, F (2019), Artificial intelligence in higher education: A systematic review. *International Journal of Educational Technology in Higher Education*.
- Chen, C.-M., & Huang, C.-J. (2020). AI in early childhood education: A review. *Journal of Learning Analytics*, 7(2), 45–60.